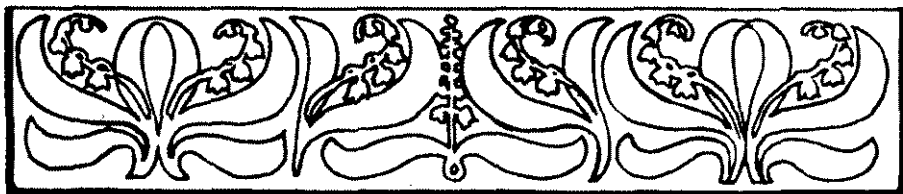

SELECCIÓ LITERÀRIA DE JOSEP ALADERN

Després de mort, la família de Josep Aladern intentà reeditar algunes de les seves obres i editar-ne algunes d'inèdites per tal que el nostre convilatà no romangués en l'oblit. L'any 1937 apareix la col·lecció de contes "La Gent del Llamp". Molt més tard, l'any 1970 apareix una antologia de textos aladernians constituint un llibre amb motiu del centenari de Cosme Vidal. En un intent de continuar aquesta tasca, oferim alguns treballs de l'Aladern que no van ser inclosos en cap de les anteriors reedicions.

La selecció que us oferim consta de tres poesies, un conte i un article periodístic.

La primera de les poesies, "La mort d'un captaire" no havia estat publicada mai fins ara. És, per tant, una primícia. La segona, titulada "El pas del riu" pertanyia al llibre "Del mar a la muntanya" (pàg. 22) i fou integrada a "Odes Paganès" (pàg. 64). El darrer, "El dolmen" pertany a "Odes Paganès" i és un resum de la seva ideologia modernista.

El conte que hem seleccionat, "Els antípodes", pertany al llibret "Més Gent del Llamp" i és l'únic d'aquests contes que no ha estat reeditat després de la mort del seu autor.

Per últim, l'article periodístic, titolat "Encara hi ha poesia", fou publicat originalment en castellà en el diari "El Intransigente", nº 83, dins la secció habitual "Lo de Ayer", del 1912. Aquest article és una rememoració de l'altre poeta local Antoni Isern i és un exemple clar tant del tipus d'articles que feia l'Aladern, com del seu pensament en aquella època.

LA MORT D'UN CAPTAIRE

*Un pobre que per la vila
captava el dia abans,
estirat, mort de misèria
sota el porxo el van trobar.*

*La gent a carrera feta
anava per enrotllà'l
i quasi tothom plorava
en veure'l mort i glaçat.*

*— Pobre home! Mort de misèria!
deia una veu general.
Qui no el feia passar a casa
que li hauria donat pa?*

*(Però cap dels que això deien
no hi va pensar el dia abans).*

EL PAS DEL RIU

*Sos amples peus de roca
recula la muntanya
per a deixar el pas lliure
al riu que cantant baixa.*

*Segueix, segueix ta via
—li diu la serralada—,
corre a la mar que et crida,
banya la seca plana.*

*Segueix tot fent la ruta
que el gran déu t'assenyala:
les lleis que l'Etern dicta
saviesa és respectar-les.*

*També a ma blanca cima
fa pas la nuvolada,
i al sol lluint formosa
mirant el cel s'encanta.*

*Corre a mos peus que s'obren
a ta corrent preuada,
vés a la mar que et crida,
vés a regar la plana.*

EL DOLMEN

*Quins homes t'alçaren, oh roca superba
que segles i segles finir vas mirant?
De quin brau recordes l'antiga memòria?
De quin Déu no fores el temple i altar?*

*De quants sacrificis sigueres la taula,
el vas que guardava rogenca la sang?
Damunt de tes lloses els herois pujaven
que a sos peus el poble venia a aclamar?*

*Com símbol oculte d'edats ja passades
t'ergeixes superba, guardada pel bosc;
els pins, les alzines, l'empenta d'un segle
capbussa a tes plantes i tu aguantes fort.*

*Quants cops contemplares l'altiva muntanya
que els boscos vesteixen, mudar de vestit!
Quants ulls te miraren que cobreix la terra!
Constant sols te vetlla el gran infinit.*

.....

*Oh, deixa que en somnis ma ardent fantasia
a l'edat retorni, als temps primitius,
en què antiga raça tes lloses superbes
febrosa apilava, tot nu el braç i el pit.*

*Jo sento en mos membres que llanguits desmaiem,
entrar nova via, bullir nova sang,
mes mans delicades ja busquen la roca,
tornant-se de prompte les més fortes mans.*

*Amunt! amunt sempre! companys, és lleugera
la roca que un dia serà colossal,
arrenquem-li els ossos a l'aspra muntanya
que per agafar-s'hi deleixen les mans.*

*Els pins que fan nosa trenquem com brins d'herba
o d'una estrebada llencem-los d'arrel;
clavem-hi les bigues per fer-la somoure,
girem-la penjant-nos per fer d'alçaprem.*

*Amunt! amunt sempre! companys, és lleugera
la roca que un dia serà colossal.
Formosa la fita de nostra encontrada!
quants segles i segles el món la veurà!*

*Davall les capçanes dels pins remorosos,
en les llars fumegen ja les llars millors.
Les nostres companyes mig nues, esveltes,
contemplen nostra obra, llençant crits de goig.*

*Formoses i fresques ses cares rodonides!
quant foc sa mirada! son cos que aïraient!
Sos llavis esclaten com dolç fruit salvatge,
els besos que donen són troços de cel.*

*Beneït mil vegades el Déu que la terra
posà a nostres plantes, beneït més encar'
el Déu que ens donava la força i la vida
i ens feia feliços vivint i estimant.*

*La fera s'atansa! - de cop cent veus criden.
Els homes salvatges ja corren en pes;
i llances i macs empunyen amb força
i braus les manegen, i els crits van al cel.*

*En veure'ls terribles, sentint la cridòria,
la fera s'espanta llençant tristos braus;
com bales certeres les roques li plouen,
les fletxes es claven bronzint i voiant.*

*La fera es defensa, terrible brinqueja,
lleugeres les macs defensen el pas
i peten sos ossos als cops més terribles,
i es tallen les llances i tallen destrals.*

*Ja és morta! sangueja per tot i esbufega
i llença brumera com monstre aterrat.
Agafant-s'hi a la cua dos braus l'arrosseguen
enmig gran cridòria, envers de les llars.*

*Formós espectacle! Els nois i les dones,
rientes ses cares, sa pell amoixant.
L'abric que somnien la fera bé el porta,
més l'home li guanya, demà el portarà.*

*- Portem-la al temple! - els braus tots exclamen -
Sa sang oferim-li al Déu que adorem.
El "druida" li entoni sa santa pregària
la paga amistosa d'un viure tan bell.*

*Oh edat primitiva, oh edat passada:
Dessobre la terra ja no tornaràs?
Maleïts els segles, que esborren la ditxa!
maleïts els homes que creen el mal!*

ELS ANTÍPODES

(Idili)

I

La Merceneta era la pubilleta més rica i eixerida de la vila. A fe que ho era de bufona. Amb sa bateta curta que li deixava veure un bon troç de cama ben tornejada, amb una mitja de quadrets, amb son nasset ben fet, sos ulls blaus i vius com dues baletes de vidre i son front quasi amagat dessota els rissos de sa rossa i sedosa cabellera que es mesclava amb el sarrell del mocador de filoja que cobria son caparró, semblava una d'aqueixes nines de fireta, tan mones i tan fines, que algun déu hagués animat amb sa alenada.

En arribar de costura, després de pujar a fer un petó i una amistat als seus pares, baixava a l'entrada, a aquella entrada gran de casa noble i enrajolada amb palets de riu posats de cantell, i allí, sobre la restallera de llambordes del brancal, juga que jugaràs amb el noieta del mosso, amb l'innocent Quimet, amb aquell pobre noi que anava també a estudi, però a classe de pobre, i no aprenia, perquè el tuno del mestre li escatimava els llibres i cartipassos.

Però, tant se val, ell s'estimava més jugar amb la Merceneta que anar a estudi. La noia se l'estimava... I molt que se l'estimava! Se partien el berenar com a bons germans; algunes vegades dormien plegats, i no hi havia dia que ella no li digués amb tot amorós i quasi suplicant:

— Quan serem grans ens casarem, oi, Quimet? I no caldrà que vagis a treballar com el teu pare, perquè tot el de casa serà nostre, oi? I “comprarem” un nen o bé una nena ben bufona, com aqueixa que em va regalar la tia, però que sàpiga dir “papà” i “mamà”, que siga viva i que camini tota sola—.

El noieta se quedava extasiat de plaer i no contestava. Enmig de sa innocència es veia envolt d'una aureola de llum que el cegava, era felíç.

Generalment, l'estimació que de petit se posa, desapareix en entrar l'individu a la pubertat. L'enteniment entra en un nou període, se nodreix de pensaments més virils, i veu allunyar-se el món de sa innocència com en estel que s'apaga en el cel de sa felicitat. La que era nostra estimada, passa a ser nostra amiga; no li parlem ja de casament ni bateigs, i en estrènyer-li la mà, ho fem ja tremolant.

Però entre el Quimet i la Merceneta no passà així. Pareixia que son afecte havia passat de l'innocent estimació a la passió amorosa, sens conèixer aquest període intermedi que interposa entre els dos sers un abim ple de temors i de vergonya, i que no es franqueja sinó quan un arriba a ser home.

La pubilla d'un ric propietari no podia ésser l'esposa del fill d'un trist jornal·ler, pobre en béns de fortuna i d'intel·ligència. Així degueren pensar-ho els pares de la noia, quan per a prevenir que sa passió cresqués portant darrera seu desagradables resultats, o al menys inconveniències en sos propòsits traçats anticipadament, determinaren despatxar al mosso perquè el noi no pogués tenir intervenció en la casa ni ocasió de seguir galantejant-se amb la seva filla.

II

Havien ja passat molts anys. Ningú no es recordava de res; ells mateixos, en trobar-se, baixaven els ulls, no es miraven, i evitaven tot el possible de topar-se. Ella era una senyora; ell un infeliç.

Perquè la desgràcia ha d'anar sempre allà on més falta fa la sort? Així li passà al pobre Quimet; treballava junt amb son pare en les obres d'un ferrocarril, i una barrinada se li endugué el braç dret... Per què no el matà?

Encara li quedava l'esquer per a demanar caritat. Se penjà un civader al coll, i a despit de la vergonya (que estrany que puga sentir-se vergonya en un cas semblant!) anà recurrent tots els pobles de la comarca, carrer per carrer, porta per porta.

Un dia, a través dels vidres del balcó, la Merceneta el vegé que venia de carrer enllà, demanant amb una veu desconsoladora "una gràcia de caritat per un pobret esguerrat, per amor de Déu".

La Merceneta es posà trista, plorà, cridà a la criada, i donant-li una moneda d'or, li digué:

— Dóna-la a aquell pobret esguerrat que passa pel carrer—.

L'infeliç Quimet passà per davant de la porta de la casa d'aquella que sigué sa estimada en la infantesa, sense cridar ni trucar. Amb dissimul amidà d'una ullada la casa, i abaixant els ulls se n'allunyà, con si tingués prohibit el ficar-hi els peus.

Implorava a la porta del costat quan sentí que el cridaven.

— Ací, jove, ací, teniu—.

S'hi atansà vergonyosament, prengué la moneda sense fixar-s'hi la vista, i marxà donant les gràcies. De nou al carrer, la curiositat li féu mirar la moneda. Una dobleta d'or! sens dubte s'havien equivocat. Corregué de nou a l'entrada, i deturant la criada exclamà:

— Eh! vós! teniu; dieu al senyor que es deu haver equivocat, això no són cinc cèntims.

— No, ja ho sé, —contestà amb naturalitat la criada— són cinc duros que la senyoreta Mercè us dona—.

La cara del jove es tornà blanca com la paret, sos llavis perderen el color, un caos d'informes pensaments passaren per sa imaginació, recordà sos daurats somnis de la infantesa qual més gran testimoni era aquella entrada, se mirà ara sol i vern, miserable i desgraciat; una espurna cruel el ferí al cervell, perdé el món de vista, i caigué com una massa de plom d'esquena al brançal de la porta.

La criada donà un crit. En sentir-lo, la Merceneta baixà tota pressurosa i trasmudada; i en veure estès a son estimat que no havia abandonat un sol moment de sa pensa, caigué també com ferida per un llamp en l'extrem oposat de l'entrada.

Entre aquells dos infeliços s'estenia com un camp de mort el teatre de totes ses alegries d'infantesa; un ensomni entre dos cors iguals, envolt l'un amb les gales de la riquesa, i l'altre amb els segells de la desgràcia i la misèria. A l'un l'esperava un sumptuós llit; i l'altre un catre de l'hospital.

Pobres joves! Eren ells, en la societat el que són els antípodes en el món: cridats a un mateix centre d'atracció per la llei de la gravetat, la terra que s'interposa entre ells els priva d'unir-se.

ENCARA HI HA POESIA!

honorant la memòria del poeta Isern

Mentre els actuant, per no dir els còmics o farsants de l'alta política, van enfeinats discutint el problema de la Mancomunitat; mentre uns creuen que s'esfilagarsaran els components de l'Estat espanyol i els altres que Catalunya aconseguirà sa anhelada felicitat, i mentre nosaltres pensem que si això s'aconsegueix l'autonomia de Catalunya s'endarrerirà d'un segle, allà, en el pintoresc poble de Cabrera de Mataró, sota l'augusta talaia de les altes muntanyes coronades de castells mil·lenaris i davant la immensitat meravellosa de la mar llatina, es celebrava un acte que, per bé que trist, demostrava com l'ànima de Catalunya encara batega, puix que no ha mort, no, ofegada sota el sudari de tanta farsa política.

En el recinte del poètic i esplèndit cementiri d'aquella bonica població rural, s'hi donaren cita i hi acudiren nombrosos amics i admiradors del malaurat poeta Antoni Isern, un jove amb alè per a arribar als més alts cims del Parnàs, però que les contrarietats de la vida el portaren a escalar l'espantós massís de Burriac i allí, entre les runes del secular castell, acabà tràgicament sa vida.

Els seus amics, que no han pogut oblidar-lo, comptant amb l'ajut de les autoritats del poble, li han costejat un bonic i senzill monument funerari, tomba del poeta, amb una làpida que conté la següent inscripció, escrita pel gran poeta amic del difunt, Emili Guanyabens:

*El torb el sorprengué
tot just al bell florir.
Lluità; vençut va ser.
Del món se desprengué,
però no va morir.*

A honorar en el seu sisè aniversari la memòria d'aquell jove tot bonesa i tot ànima, mort quasi un nen, hi havia representacions de quasi bé tots els pobles i entitats d'aquella costa i hi eren presentats gran nombre de literats i artistes.

L'acte resultà admirable i commovedor. El cementiri de Cabrera de Mataró és veritablement un cementiri de poeta i el més digne de guardar les restes d'aquell que fugint de les ciutats, com un personatge ibsenià, buscà un cim esplèndit per a lliurar son darrer alè a l'espai immens.

Situada aquella poètica mansió dels morts al dors d'un turó sobre el qual projecta sa ombra el fantàstic castell de Burriac sentat sobre enormes roques, es contempla a orient la ciutat de Mataró amb sa platja, sos ravals i sos verds camps, i a occident, es dominen les formoses viles de Vilassar amb sos conreus encantadors, i al migdia s'extèn sens més límit que l'espai la immensitat del mar blau constantment solcat per les veles llatines, sumen la més gran poesia.

Així és que allí, davant d'aquelles immensitats, és on feliçment es realitza l'anhel del malaurat poeta, anhel que poc abans de morir, pressentint ja sa mort, deixà consignat en la següent magistral poesia:

*Per tot on avancem la Vida regenera
i a tot allò que neix un mateix fi l'espera.*

*Adéu! el que he estat mai més tornaré a ser-ho;
el que fins ara he fet, mai més tornaré a fer-ho.
Adéu, el que mos ulls fins ara han pogut veure
i a l'ensem el que creguí, que no tornaré a creure.*

*La franca aspiració que mon cor posseïa,
en un suprem instant cap al buit se desvia.
No tornarà mai més a la ment esvaïda.
Sóc la fulla que cau de l'arbre de la Vida.*

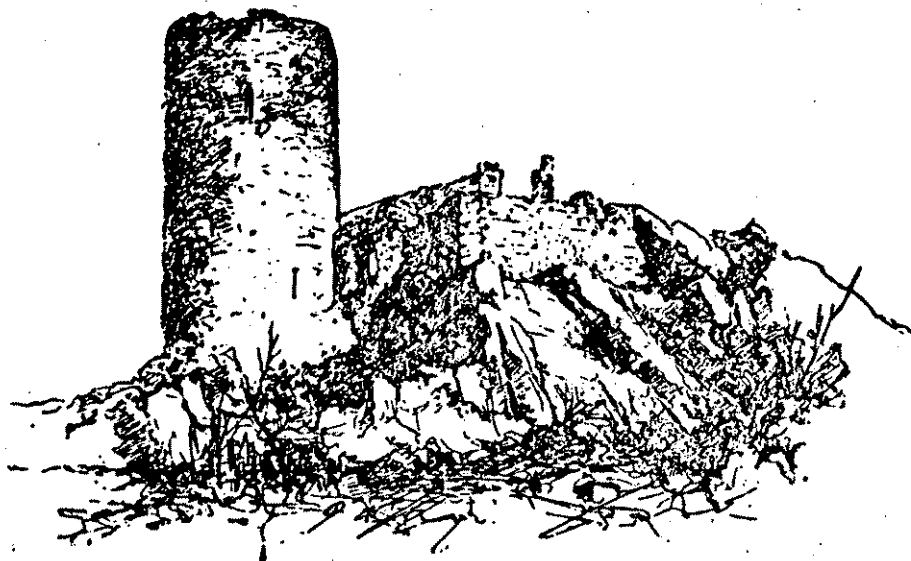
*Mai més les meves mans daran una encaixada
ni mos ulls donaran mai més altra mirada.
Sols confio en què algú -fidel- m'enyorarà
i en hores de tristor tal volta em plorarà.*

*Que vibri per l'espai el planyent so del ferro
a la posta del sol, tocant per mon enterro.
Baixeu-me amb sant amor fins al cor de la terra
i abrigueu-me després amb la seva desferra.*

*Damunt meu passaran tempestes i ventades,
guerres i inundacions al pas de les anyades.
Més la regió de mort, en ésser destruïda,
serà un cap bategant, reblert de nova vida,
on en nàixer l'herbam meravellós i tendre
enfonsarà sa arrel entre la meva cendra.*

Pot descansar tranquil el pobre poeta. Com ell volia, sos amics el recorden i el ploren i complint com devien li han donat la tomba que desitjava tant sentidament, enmig d'una natura meravellosa.

KOSMOPHILO

Castell de Burriach, lloc on morí el malhaurat poeta.